

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗБИТКУ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

асист. Котенко Н. В., студент гр. Ф-73 Лісниченко Є. Г.

На порозі III тисячоліття не лише в Україні а й в усьому світі склалася тривожна екологічна ситуація в результаті некомпетентного господарювання. Висока концентрація екологічно-небезпечних виробництв в Україні та низький рівень екологічної свідомості населення призвели до деградації довкілля. Ці процеси тривали роками та спричинили різке погіршення здоров'я людей, зниження народжуваності та підвищення смертності.

В даний час 25% населення страждає алергією, при цьому 20% дітей відчувають на собі всі принади цієї небезпечної недуги, а хвороби пов'язані з органами дихання займають майже 50% серед інших хвороб. Загальний коефіцієнт народжуваності поступово знижується: 1940 р. - 27,3%; 1960 р. - 20,5%; 1990 р. - 12,7%; 2011 р. - 11,2%, при цьому найнижчий коефіцієнт у Сумській області - 9,1%. За 14 років в Україні відбулося скорочення населення на 5 млн. Це — дуже високий показник, і особливу стурбованість викликає підвищення смертності саме працездатного населення.

Причинами, що зумовили погіршення якості навколишнього природного середовища є: недосконалість нормативно-правових актів регулювання раціонального природокористування; низький рівень екологічної освіти у населення; велика кількість промислових підприємств; доволі густа транспортна мережа; забрудненість земель промисловими відходами. Здійснюючи господарську діяльність людина також завдає економічного збитку довкіллю.

Перші дослідження з проблем розрахунку економічного збитку від забруднення з'явилися 1940-х рр. Більшість науковців сходились у тому що економічний збиток від забруднення навколишнього середовища - це вартісна оцінка негативних наслідків забруднення.

Збиток на всіх рівнях складається з матеріальних збитків, додаткових витрат і упущеної вигоди. У першу складову входять: для населення - псування предметів домашнього вжитку, знос одягу, забруднення продуктів харчування і т.д.; для юридичних осіб - знос основних фондів, втрата сировини, втрата персоналу і т.д.; для території - зниження продуктивності елементів господарства, їх вибуття, зниження трудового потенціалу. Друга складова являє собою самостійну частину збитку тільки до її фактичного здійснення. Зроблені додаткові витрати переходять у прямі збитки або упущену вигоду, оскільки не усувають сам збиток. У третю складову входять втрати особистих доходів, прибутку, національного доходу, ВНП.

Існує ряд чинників, що впливають на формування еколого-економічного збитку, їх можна об'єднати в 4 групи. До першої групи належать чинники, що визначають кількість та параметри об'єктів, що здійснюють забруднення середовища. До другої - чинники, що визначають рівень забруднення довкілля. До третьої групи - чинники, що визначають кількість реципієнтів, які сприймають негативний вплив забрудненого середовища. До четвертої групи належать чинники, які пов'язані з характеристиками економічної системи і дають змогу здійснювати вартісні оцінки натуральних негативних змін у суспільстві та природі.

Модель балансу середовища, в якому повинні проживати люди представлена в такому вигляді:

$$(Z_{пов} + Z_{грун} + Z_{вод} + Z_{ос}) = (C_{пов} + C_{грун} + C_{вод}) + (O_{пов} + O_{грун} + O_{вод}) + (K_{пов} + K_{грун} + K_{прод} + K_{вод} + K_{ос}) \rightarrow \text{cons життєблаг одатність?} \quad (1.1)$$

Таблиця 1 – Роз'яснення показників у моделі балансу середовища

Забруднення	Екстенсивне відновлення	Технологічне відновлення	Економічне відновлення
$Z_{пов}$ - забруднення повітря;	$C_{пов}$ - самоочищення повітря;	$O_{пов}$ - очищення повітря;	$K_{пов}$ - компенсація за забруднення повітря;
$Z_{грун}$ - забруднення ґрунту (нафтопродуктами);	$C_{грун}$ - самоочищення ґрунту;	$O_{грун}$ - рекультивация ґрунту;	$K_{грун}$ - компенсація (штраф) за забруднення ґрунту;
$Z_{вод}$ - забруднення води;	$C_{вод}$ - самоочищення води;	$O_{вод}$ - очищення води	$K_{прод}$ - штраф за забруднення продуктів харчування;
$Z_{ос}$ - забруднення осель і офісів;			$K_{вод}$ - компенсація за забруднення води;
			$K_{ос}$ - компенсація за забруднення осель і офісів;

Отже, господарська діяльність людства завдає економічного збитку середовищу, що врешті-решт проявляється на здоров'ї людини, тому суспільство не зацікавлене у формуванні збитків. Для запобігання їх прояву необхідно формувати систему регуляторів, до яких належать платежі за забруднення, фінансування заходів щодо запобігання та ліквідації наслідків забруднення, скорочення негативних наслідків зміни якості середовища.

Науковий керівник: проф. Тархов П. В.